

13. Европейская социальная хартия. – [Электронный ресурс] : конвенция Совета Европы от 3 мая 1996 года. – Режим доступа : <http://conventions.coe.int/Treaty/rus/Treaties/Html/163.htm>.

14. Хартии социальных прав и гарантий граждан независимых государств. – [Электронный ресурс] : хартия Межпарламентской Ассамблеи государств-участников Содружества Независимых Государств от 29 октября 1994 года. – Режим доступа : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_655.

15. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1. – Ст. 15.

16. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні: підручник / О.В. Пушкіна, В.М. Шкабаро, Т.М. Заворотченко. – Д.: Вид-во ДУЕП імені Альфреда Нобеля, 2011. – 336 с. – с. 153.

17. Борисова К.С. Правові стандарти житлових умов моряків / К.С. Борисова // Міжнародно-правові проблеми сучасного торговельного мореплавства. Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (12 грудня 2013 р., м. Київ) / Київський університет права НАН України [редкол. : Шемшученко Ю.С., Бошицький Ю.Л., Чернецька О.В., Дей М.О., Переверзева О.С.] – Вип. 2. – К. : Видавництво Ліра-К, 2014. – С.177–185.

ГЕРЦ А. А.,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
(Львівський національний
університет імені Івана Франка)

УДК 347.44

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАН ЗДОРОВ'Я ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Право на інформацію про стан здоров'я є важливою передумовою для отримання пацієнтом медичних послуг, оскільки саме від об'єктивно отриманої інформації залежить подальше прийняття пацієнтом рішення щодо лікування. Автор розкриває зміст поняття «медична інформація» та вимоги, яким вона повинна відповідати.

Ключові слова: лікувальні заходи, медичний працівник, медична інформація, охорона здоров'я, пацієнт.

Право на інформацію о состоянии здоровья является важной предпосылкой для получения пациентом медицинских услуг, поскольку именно от объективно полученной информации зависит дальнейшее принятие пациентом решения о лечении. Автор раскрывает содержание понятия «медицинская информация» и требования, которым она должна соответствовать.

Ключевые слова: лечебные мероприятия, медицинский работник, медицинская информация, здравоохранение, пациент.

The right to information about health status is an important prerequisite for patient health services, because of objective information received depends subsequent adoption patient treatment decisions. The author reveals concept of «medical information» and requirements that must meet medical information.

Key words: therapeutic measures, medical professional, medical information, healthcare, patient.

Вступ. Інформування лікарем (медичною установою) пацієнта про стан здоров'я та діагноз є складовою частиною лікування. Кожен пацієнт повинен його отримати в обсязі, необхідному для прийняття ним рішення. Відсутність інформації не повинна впливати на недостатнє знання пацієнта про хвороби та її небезпечні наслідки.

Доволі часто пацієнти виграють справи з підстав порушення права на інформацію, оскільки остання вважається складовою частиною медичних послуг. А тому не повідомлений пацієнт, якому не роз'яснено медичні дії, не дав би згоди на їх проведення лікарем (медичною установою).

Проблеми права на інформацію про стан здоров'я як об'єкт правового регулювання активно досліджувалися ученими-юристами, серед яких О.П. Громов, О.В. Кохановська, Р.А. Майданик, О.І. Смотров, Р.О. Стефанчук та ін.

Постановка завдання. Ця робота має на меті розглянути та охарактеризувати законодавче забезпечення права на інформацію про стан здоров'я, розкрити права та обов'язки сторін відносно даного права при укладенні договору про надання медичних послуг.

Результати дослідження. Право фізичної особи на інформацію про стан свого здоров'я закріплене у таких міжнародних документах, як: Лісабонська декларація Всесвітньої медичної асоціації про права пацієнтів; Декларація про розвиток прав пацієнтів в Європі тощо.

У чинному Цивільному кодексі України (далі: ЦК України) міститься тільки одна стаття, що передбачає право фізичної особи на інформацію про стан здоров'я (ст. 285 ЦК України) [1].

Відповідно до ч. 1 ст. 285 ЦК України повнолітня фізична особа має право на достовірну і повну інформацію про стан свого здоров'я, у тому числі на ознайомлення з відповідними медичними документами, що стосуються її здоров'я. Батьки (усиновлювачі), опікун, піклувальник мають право на інформацію про стан здоров'я дитини або підопічного (ч. 2 ст. 285 ЦК України). Якщо інформація про хворобу фізичної особи може погіршити стан її здоров'я або погіршити стан здоров'я фізичних осіб, визначених ч. 2 ст. 285 ЦК України (батьків (усиновлювачів) опікунів, піклувальників), зашкодити процесові лікування, медичні працівники мають право дати неповну інформацію про стан здоров'я фізичної особи, обмежити можливість їх ознайомлення з окремими медичними документами (ч. 3 ст. 285 ЦК України).

У разі смерті фізичної особи члени її сім'ї або інші фізичні особи, уповноважені ними, мають право бути присутніми при дослідженні причин її смерті та ознайомитись із висновками щодо причин смерті, а також право на оскарження цих висновків до суду (ч. 4 ст. 285 ЦК України).

Основи законодавства України про охорону здоров'я серед прав громадян України на охорону здоров'я зазначають й право на достовірну та своєчасну інформацію про стан свого здоров'я і здоров'я населення, включаючи існуючі і можливі фактори ризику та їх ступінь (ст. 6) [2].

Доцільно внести зміни до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», доповнивши ст. 39: «Під медичною інформацією слід розуміти інформацію про стан здоров'я фізичної особи, а також мету проведення запропонованих досліджень і лікувальних заходів; прогноз можливого розвитку захворювання, в тому числі наявності ризику для життя і здоров'я; інформацію, що міститься у історії хвороби та інших відповідних медичних документах, що стосуються стану здоров'я та можуть слугувати для подальшого її лікування; інформацію про наявні у сучасній медицині засоби лікування, методи діагностики, профілактики захворювань».

Вважаємо, що медична інформація повинна відповідати чотирьом вимогам: 1) доступності; 2) своєчасності; 3) достовірності; 4) повноті.

Під доступною медичною інформацією ми розуміємо інформацію, яка надана у формі та у вигляді, доступному для розумового сприйняття конкретною особою (з врахуванням особливостей її віку, отриманої освіти, фаху, стану здоров'я, наявності фізичних вад (глухоти, сліпоти, німоти).

Під своєчасною медичною інформацією ми розуміємо інформацію, яка надана пацієнтові у терміни та строки, що забезпечують йому можливість її оцінки та формування на її основі тієї чи іншої поведінки (прийняття за певних умов конкретного рішення).

Під достовірною медичною інформацією ми розуміємо інформацію, що об'єктивно відображає стан здоров'я пацієнта, характер медичної діяльності (спрямованої на діагностику, лікування або профілактику захворювання, інформацію про фармакологічні властивості лікарських препаратів).

Під повною медичною інформацією ми пропонуємо розуміти інформацію, що створює рівень поінформованості особи, який забезпечує реальну можливість їй особисто, або за допомогою інших, оцінити стан власного здоров'я, характер медичних послуг.

Відповідно до ст. 39 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» лікар зобов'язаний пояснити пацієнтові в доступній формі стан його здоров'я, мету запропонованих досліджень і лікувальних заходів, прогноз можливого розвитку захворювання, в тому числі наявності ризику для життя і здоров'я. Пацієнт має право знайомитися з історією своєї хвороби та іншими документами, що можуть слугувати для подальшого лікування. В особливих випадках, коли повна інформація може завдати шкоди здоров'ю пацієнта, лікар може її обмежити. В цьому разі він інформує членів сім'ї або законного представника пацієнта, враховуючи особисті інтереси хворого. Таким же чином лікар діє, коли пацієнт перебуває в непритомному стані.

У разі звернення особи до лікаря за інформацією про стан свого здоров'я, він зобов'язаний її надати, що не завжди має місце у медичній практиці. Досить часто така інформація замовчується. Проте ми погоджуємося з О.В. Кохановською, яка зазначає, що враховуючи особливий довірчий характер відносин між лікарем та пацієнтом, омана лікарем пацієнта несумісна з довірою до нього і може призвести лише до втрати порозуміння з медичними працівниками і відіграти негативну роль у лікуванні або призвести до відмови від необхідних методів діагностики та лікування [3, с. 129–131].

Лікар повинен роз'яснювати пацієнту всі позитивні і негативні зміни в перебігу хвороби. Повинен при необхідності коригувати діагноз. Пояснення надаються при наданні послуги через особу, яка має необхідну освіту. Це необхідно робити через лікаря, який здійснює медичну практику. Недопустимо надавати такі пояснення через медичну сестру або особу управлінського персоналу медичної установи.

Пояснення лікаря і згода пацієнта не вимагає якоїсь форми. Але в окремих випадках це може бути формуляр договору, в якому підтверджується обов'язок лікаря надати пояснення і пацієнта про надання згоди. Згода може бути отримана від близьких родичів: батьків, чоловіка (дружини), повнолітніх дітей, братів, сестер. Але не завжди це можуть бути найближчі родичі. Це можуть бути інші особи, які опікуються хворими.

Пацієнт може відмовитися від послуг на основі пояснення лікаря. Заперечення пацієнта не чітко врегульовані в чинному цивільному законодавстві. Пацієнт може відмовитись внаслідок недостатніх відомостей про суть медичних послуг.

Існує точка зору, що надаючи хворому неповну інформацію про стан його здоров'я, лікар обмежує реальні можливості такого хворого на здійснення інших прав (наприклад, обмеження в іншому медичному закладі, вибір засобів лікування, право на обстеження в іншому спеціаліста). Несправедливо щодо хворого не повідомляти йому інформацію про встановлення невиліковної хвороби. Знаючи про свою близьку смерть, людина переосмислює своє життя. Як відомо з життєвих прикладів, у таких випадках особи часто реєструють фактичні шлюбні відносини, усиновлюють дітей, оформляють заповіт, іноді повідомляють важливі відомості в правоохоронні органи, щоб померти з чистою совістю [4]. Тому деякі автори вважають неприпустимим обмеження права пацієнта на інформацію про стан його здоров'я, і якою б складною не була ситуація, пацієнту потрібно завжди говорити всю правду про розвиток його захворювання, як це практикується у США і більшості європейських країн. У зв'язку із цим пропонується або взагалі виключити закріплене законодавством право лікаря надавати неповну інформацію пацієнту, або передбачити чіткий перелік таких випадків. Інформація про стан здоров'я пацієнта є виключно суб'єктивною, й у будь-якому випадку питання про повне її надання вирішуватиметься самим лікарем із врахуванням особи пацієнта, особливостей його фізичного і психічного стану, характеру захворювання та динаміки його розвитку тощо.

Ми також на основі проведеного аналізу маємо підстави стверджувати, що правова норма, передбачена ч. 1 ст. 285 ЦК України, потребує, на нашу думку, приведення її у відповідність із правовою нормою, передбаченою ч. 2 ст. 284 ЦК України.

Суть колізії полягає у тому, що ч. 2 ст. 284 ЦК України фізичній особі, яка досягла чотирнадцятирічного віку та звернулася за наданням їй медичної допомоги, надається право на вибір лікаря та вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій. Водночас право на достовірну та повну інформацію про стан свого здоров'я, у тому числі на ознайомлення з відповідними медичними документами, що стосуються її здоров'я, ч. 1 ст. 285 ЦК України надається тільки повнолітній особі. Право батьків (усиновлювачів), опікунів та піклувальників на отримання інформації про стан здоров'я дитини або підопічного закріплюється додатково ч. 2 ст. 285 ЦК України.

Законодавець, на нашу думку, вважає неповнолітню фізичну особу достатньо зрілою, готовою психічно, розумово й емоційно до об'єктивного сприйняття інформації про стан свого здоров'я, до здійснення права на вибір лікаря та методів лікування відповідно до його рекомендацій.

На підставі викладеного пропонуємо, шляхом внесення змін до ч. 1 ст. 285 ЦК України надати неповнолітнім фізичним особам право на отримання достовірної та повної інформації про стан свого здоров'я, в тому числі на ознайомлення з відповідними медичними документами, що стосуються їхнього здоров'я. Так як, на наш погляд, без права на інформацію про стан свого здоров'я фізична особа (незалежно від віку) об'єктивно не може здійснювати належним чином свого права на вибір медичної установи, форм та методів діагностики, лікування тощо.

Пропонуємо внести зміни до ч. 1 ст. 285 ЦК України та викласти її в наступній редакції:
«Стаття 285. Право на інформацію про стан свого здоров'я:

Ч. 1. Повнолітня та неповнолітня фізична особа має право на достовірну і повну інформацію про стан свого здоров'я, у тому числі на ознайомлення з відповідними медичними документами, що стосуються її здоров'я».

Пропонуємо внести зміни і до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», зокрема в ч. 1 ст. 39 та викласти її в такій редакції:

«Повнолітня та неповнолітня фізична особа (пацієнт) має право на отримання достовірної і повної інформації про стан свого здоров'я, у тому числі на ознайомлення з відповідними медичними документами, що стосуються його здоров'я».

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV [Текст] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №№ 40–44. – ст. 356.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я [Текст]: Закон України від 19. 11. 1992 р. № 2801-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1993. – № 4. – ст. 19.
3. Кохановська О.В. Право на інформацію про стан здоров'я за Цивільним кодексом України // Молодь у юридичній науці: Збірник тез міжнародної конференції молодих вчених «Четверті осінні юридичні читання» (21–22 жовтня 2005р.): У 3-х частинах: Частина друга: «Приватно – правові науки». – Хмельницький : Видавництво Хмельницького університету управління і права, 2005. – С. 129–131.
4. Костецька О.С. Право особи на інформацію про здоров'я: проблеми реалізації / О.С. Костецька. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://medicallaw.org.ua/uploads/media/01_173_01.pdf.

